

Verhaal bij de Steen 4 mei 2024 om 10.30 uur

Waarom ligt hier een Zwerfsteen, welke is omringd door 10 kleinere stenen en ligt hier een plaquette met 10 namen erop?

Dit heeft alles te maken met een heel tragische gebeurtenis aan het einde van de Tweede Wereld Oorlog, waarbij tien leden van de Binnenlandse Strijdkrachten (het verzet) hier in de ochtend van 7 mei 1945 het leven lieten.

Wat is hier op 7 mei 1945 gebeurd – de dag dat Utrecht werd bevrijd?

Het heeft alles te maken met 12 BS'ers van de Binnenlandse Strijdkrachten (verzetsmensen), die onder commando stonden van de student Hans Muus en een (vage) opdracht hadden te vervullen en eigenlijk te vroeg de straat opgingen.

Hun opdracht was naar alle waarschijnlijkheid het arresteren van foute Nederlanders (NSB-ers) en zij waren zeer waarschijnlijk op weg om Mussert (de leider van de NSB) te arresteren. Deze woonde aan de Prinses Marijkelaan op nummer 4 (voor de oorlog de Prins Bernhardlaan en tijdens de oorlog de Nassaulaan).

Deze groep was onervaren, slecht getraind en slecht bewapend. Bovendien mochten zij niet gewapend de straat op voordat de Geallieerden Utrecht hadden bevrijd en mochten zij ook zeker niet - Duitsers ontwapenen. Dat laatste mochten alleen de Geallieerden. Dit was zo gesteld door Montgomery/ dan wel de Canadese generaal Foulkes aan

Prins Bernhard – de bevelhebber van de Nederlandse Binnenlandse Strijdkrachten.

Echter de situatie rondom de bevrijding was chaotisch - waarin de status van de Binnenlandse strijdkrachten voor de ondercommandanten onduidelijk was.

Er was sprake van een soort machtsvacuüm – waarin de bevrijders naar Utrecht onderweg waren. Het Duitse leger had wat Nederland betreft immers al onvoorwaardelijk gecapituleerd op 4 mei 1945¹, om half 7 's avonds, in het hoofdkwartier van veldmaarschalk Montgomery op de Lüneburger Heide. De afspraak is dat alle wapens zullen zwijgen vanaf 8 uur 's ochtends, de volgende dag, 5 mei.

De verdere uitwerking van deze onvoorwaardelijke capitulatie liep in Nederland via Hotel de Wereld in Wageningen waar de capitulatievoorwaarden op 5 mei door de Canadese Generaal Foulkes en de Duitse generaal Blaskowitz worden ondertekend. Op 6 mei worden deze voorwaarden verder uitgewerkt en moesten als orders door het Duitse bevel worden doorgegeven aan de Duitse troepen. De Britten en Canadezen zullen de volgende dag op 7 mei, het bezette westen van Nederland intrekken.

¹ Op 5 mei, de datum die geldt als het einde van de Tweede Wereldoorlog in Nederland, overhandigt de Canadese generaal Foulkes in Hotel De Wereld in Wageningen de capitulatievoorwaarden aan de Duitse generaal Blaskowitz waarna die door beiden worden ondertekend.

De volgende dag worden de voorwaarden in een nieuwe bijeenkomst verder uitgewerkt. Op 6 mei wordt in Wageningen verder overlegd tussen de Canadezen en de Duitsers over de precieze invulling van de zogeheten 'Orders of surrender', zoals die een dag ervoor waren overeengekomen in Hotel de Wereld. Die orders, opgesteld door de Canadese generaal Foulkes, waren bedoeld voor de Duitse commandant Blaskowitz die ze op zijn beurt weer moest overbrengen aan zijn troepen. Overgave en ontwapening; Ze omschreven precies hoe de troepen zich moesten gedragen, voordat ze zouden worden ontwapend. Ook moest Blaskowitz de geallieerden alle informatie geven over zijn troepensterkte, militaire voorraden, mijnenvelden, voorraden enzovoorts. De Britten en Canadezen zullen de volgende dag, 7 mei, het bezette westen van Nederland intrekken.

Wat er exact is gebeurd hier bij de steen – daar gaan verschillende verhalen de ronde – maar wat zeker is, is dat het arrestatieteam een groep van ongeveer 40 SS-ers over het hoofd heeft gezien - die in de buurt van het Whilhelminapark/ Van Limburg Stirumstraat klaar stonden om op de fiets af te marcheren. Deze groep SS-ers was dus helaas nog niet ontwapend en stond nog steeds onder Duits commando. Deze SS'ers kwamen zeer waarschijnlijk in actie naar aanleiding van een treffen van de BS-eenheid met Duitsers op de hoek Koningslaan – Prinses Marijkelaan. De bewuste groep SS'ers opende het vuur op deze BS- eenheid, die geen enkele kans had. Acht werden ter plekke gedood en 2 stierven later aan hun verwondingen. De huishoudster van Mussert op Prinses Marijkelaan nummer 4 verraadde de jongens die zich achter de muurtjes bij nummer 1 en 3 schuil hielden.

Wie heeft het eerste schot gelost: Een SS-er of een BS'er?

De twee overlevenden Hans van Ameijde en de 17-jarige Pool Erich Buchman stelden na dit drama dat de Duitsers als eerste schoten. Later bleek dat dit verhaal mogelijk anders was en dat de BS met een stengun al dan niet per ongeluk heeft geschoten. Dit zou Hans van Ameijde later hebben verteld. Beiden overleefden het oorlogsgeweld, omdat Buchman als enige oorlogservaring had als gedeserteerd SS-er. Buchman had Van Ameijde het leven gered door hem te melden dat hij zich voor dood moest houden. Mond open en adem inhouden. Hetgeen hij zelf ook deed.

Op 5 mei 1947 is deze zwerfsteen en plaquette onthuld. De verzetsstrijders worden bovendien herdacht met een oorlogsmonument voor de Binnenlandse Strijdkrachten op de begraafplaats Tolsteeg.

De volgende 10 verzetsmensen herdenken wij hier nu:

- Cornelis Aaldrik de Bode (geb. 6 april 1913 te Rotterdam)
- Johannis Franciscus Maria Meurs (geb. 6 febr. 1918 te Amsterdam)
- Gerard Hoogewerff (geb. 29 okt. 1918 te Utrecht)
- Jan Philip Maria Muus (geb. 5 april 1919 te Utrecht)
- Johannes Teodorus v/d Hurk (geb. 14 jan. 1907 te Utrecht)
- Paulis Adrianus v/d Hurk (geb. 14 okt. 1905 te Utrecht)
- Robert Herman Marie Regout (geb. 5 aug. 1917 te Utrecht)
- Peterus Johannus Wefers Bettink (geb. 13 dec. 1921 te Utrecht)
- Pieter Adriaan Willem Laseur (geb. 5 mrt. 1917 te Utrecht)
- Izak (Ies) Wessel (geb. 11 jan. 1920 te Hilversum)

Graag 1 minuut stilte voor hen.

Dank u!